

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 4

Issue 3

Gödöllő
2008

TARTÁSTECHNOLÓGIA A MEZŐHEGYESI ÁLLAMI MÉNESBEN

Galló Judit¹, Hausenblasz József¹, Pap István Tibor²

¹Szent István Egyetem, Állattudományi Alapok Intézet, Takarmányozástani Tanszék,
2103 Gödöllő, Páter Károly út 1.

²Mezőhegyesi Állami Ménes Lótenyésztő és Értékesítő Kft., 5820 Mezőhegyes, Kozma Ferenc u. 30.
fekegyongy@yahoo.co.uk

Összefoglalás

A szerzők áttekintést adnak a Mezőhegyesi Állami Ménesben folytatott tartási és takarmányozási körülményekről. Ismertetik – az irodalom áttekintése mellett – a központi istállóban lévő boxok és állások méretét, az etetési és itatási rendszert, valamint az idomítás folyamatát. Tárgyalják továbbá a kancaménesben található futóistálló kialakítását és az itt alkalmazott takarmányozási rendszert.

Kulcsszavak: ló, tartástechnológia, kancaménes, futóistálló

Housing system in the State Stud of Mezőhegyes

Abstract

The authors review the keeping and feeding condition of horses in the State Stud of Mezőhegyes. They outline – beside the summary of the literature – the size of loose-boxes and stalls in the central stable, the system of feeding and watering and the process of training. This paper discusses the design of the runner stable and the system of feeding in the mare stud.

Keywords: horse, housing system, mare stud, runner stable

Bevezetés

A korábban a Mezőhegyesi Ménesbirtokhoz tartozó lótenyésztési ágazat, amely jelenleg, mint Mezőhegyesi Állami Ménes Lótenyésztő és Értékesítő Kft. (a továbbiakban Mezőhegyesi Állami Ménes) folytatja tevékenységét, 1785-ben történt megalapítása óta áll a magyar lótenyésztés szolgálatában. Csekonics József tervezetét II. József hagyta jóvá; Csekonics feladata volt a hely kiválasztása, az intézet épületeire, berendezéseire vonatkozó tervek elkészítése is. A környezetismertető leírások ismeretében jelölték ki a legelők helyét és tervezték az épületeket, istállókat. Az istállók építésénél nem a téli időjárás viszontagságaitól, hanem a nyári hőség és a külső élősködők (légy, bögöly) ellen akarták megóvni az állatokat. Gondoskodtak az elemi csapások elleni védelemről is, hiszen 1801-ben az épületeket villámhárítóval látták el. Az istállók környékére akácfákat telepítettek, hogy a lovak a téli perzselő nap ellen árnyékba tudjanak húzódni. Később ezeket kipusztították és más fafajokkal helyettesítették, mert az akác bizonyos részei mérgezőek a lovak számára. 1801-ig a következő nagyobb épületek készültek el: a mai ménesudvar, a parancsnoki épület, a két laktanya, a csikóállásnak nevezett pajták, amelyekben a szilaj méneseket helyezték el, állatkórház, téli és nyári lovaglóiiskola, a gazdasági udvar béreskaszárnnyája, és a külső pusztákon nyolc nagy, magas istálló, a csikósok részére földbe épített putrikkal és egyéb melléképületekkel (Bozsik, 1985). A volt ménesparancsnoksági épületet 1790-ben építették. 1809-ben készült el a fedeles lovarda, ezt 1885-ben építették át a mai formájára. 1830 és 1832 között felépültek a zabsilótornyok, amelyekből a mai napig 7 maradt fenn (www.mezohegyes.hu). Több majorban tartották a lovakat, hajdan a lovak létszáma elérte a 13000-es létszámot is. Jelenleg kb. 250 ló található a Mezőhegyesi Állami Ménes tulajdonában.

A Mezőhegyesi Állami Ménes három telepen tartja lóállományát. A törzskancákat és a választás előtt álló csikókat a 20-as majori ménesben, a választott csikókat 3 éves korukig a 48-as majori ménesben tartják. A központi ménesudvarba 3 éves korukban kerülnek a lovak, itt történik a lovak idomítása és sportkipróbálása. A központi ménesudvarban 2 épületben helyezik el a lovakat. A központi istállóépületben 31 boks és 20 állás található az istálló 1785-ös építése óta. Az oldalsó épületben 15 boxban helyezhetők el a lovak.

A lovak tartása és takarmányozása – szakirodalmi áttekintés

Tartás

„...oly tartózkodási hely kell hogy legyen az istálló, a mely az időviszontagságok ellen s egészségügyi szempontból kellő védelmet nyújt, de különben az állatra nézve a szabadban való tartózkodásnak megfelel s mindazt a feltételt nyújtja egyszersmind, a mi a tenyésztő céljára és érdekeire nézve előnyös.”

(Kovácsy és Monostori, 1892)

Hazai éghajlati viszonyaink között a lovak elhelyezésére istállókat kell létesíteni, azonban a lovak jól bírják a hideget, ha ahhoz fokozatosan hozzászoktak. Az istállóval szemben támasztott követelmények:

- védjen az időjárás viszontagságaival szemben,
- kényelmes elhelyezést nyújtson,
- száraz, világos, huzatmentes legyen,
- természetes légcserét tegyen lehetővé,
- kevés élőmunka-felhasználással járjon,
- létesítése, fenntartása olcsó legyen.

Nagyobb ménesekben az istállók korcsoportok, hasznosítási irány szerint létesülnek (Bodó és Hecker, 1998).

Az istállózási forma a helyi adottságoktól és a vendégkörtől függ. A ló jó közérzetét nem a választott tartásrendszer, hanem a lovarda környezeti feltételei, valamint a személyzet képzettsége és hozzáállása határozza meg. A naponta több órán át mozgatott lovak esetében csak az egyedi tartás jöhet szóba. Azon lovak esetében, amelyeket rendszertelenül mozgatnak, egyedi vagy csoportos kifutós tartást, közös legeltetést alkalmaznak. A méneseknek megfelelő méretű legelőterülettel kell rendelkezniük. Szénanyeréssel lovanként kb. 1 ha-t számítanak (Hecker és Csizmadia, 2000).

A boxok kialakításánál, a méretek meghatározásánál a lovak igényeit kell figyelembe venni. A boxméretnél különösen fontos, hogy az egyik oldalfala olyan hosszú legyen, hogy a fekvő ló is kényelmesen elférjen benne. Egy általános számítási mód szerint az alpméret a következőképpen számítható ki: $(2 \times \text{bottal mért marmagasság})^2$ (Szabó és Bartos, 2006). Átlagos testméretű lovak esetében a boxméret kb. 3,5 x 3,0 m. Ez átlagos méretű lóra érvényes, ám tenyészkanca és mén esetében a megfelelő boxméret 12 m², de inkább 16 m² tervezendő. A válaszfalak lehetőleg átláthatók legyenek.

A válaszfalak alsó része rendszerint zárt, anyaga keményfa, vagy rúgásálló farost. A boxajtó lehet szárnyas- vagy tolóajtó, de legalább 1,20 m szélesnek kell lennie. A boksztalaja csúszásmentes, száraz és jól tisztítható legyen. Ez lehet téglaburkolat, betonnal kiöntött köves burkolat, durván bevont beton vagy fahídlás (*Hecker és Csizmadia, 2000*).

A futóistállót régóta alkalmazzák a ménesekben, csikók és kancák tartására. Előnye, hogy nem igényel sok munkaerőt, fenntartási költségei alacsonyak, a lovak számára a természeteshez hasonló elhelyezését teszi lehetővé. Hátránya azonban, hogy az újonnan bekerült állatok nyugtalanságot, rangsorrendi helyért vívott küzdelmeket, ezzel sérülésveszélyt idézhetnek elő, ezért lényeges az állandó lóállomány (*Hecker és Csizmadia, 2000*).

A ménesi kancákat futóistállóban helyezik el. A futóistálló 10-11 m széles, 3-3,5 m magas. Egy állatra 8-10 m² alapterületet és 30-35 m³ légtérrel számítanak. A hosszanti falak mentén az etető-, a rövid falak mentén az itatókat célszerű elhelyezni. A betonjászol szélessége 60 cm, mélysége 40 cm, élei lekerekítettek. A jászol magassága 1,2-1,5 m. A ménesistálló tartozékai a beépített vagy mobil elletőboxok, valamint a mesterséges termékenyítéshez, kezeléshez nélkülözhetetlen termékenyítőkaloda (*Bodó és Hecker, 1998*).

Takarmányozás – a lovak táplálóanyag-igénye

A sportlovak alapvetően izommunkát végeznek, ezért elsősorban energiaellátásukról kell gondoskodni. A munkavégzés többlet fehérjeigénye miatt nem kell a takarmány, a takarmányadag fehérjekoncentrációját növelni. Ha a munkát végző lovak energiaigényét biztosítottuk, akkor a változatlan fehérje energia arányú takarmányokkal, automatikusan a többlet fehérje iránti igényét is kielégítettük (*Fekete, 1998*). 1 MJ emészthető energiára 96 g nyersfehérje jusson. A munkát végző ló csak akkor használja fel a fehérjét – rossz hatásfokkal és a szervezetet terhelve – az izommunka energiaigényének fedezésére, ha sem glükóz, sem zsírsavak nem állnak kielégítő mennyiségben rendelkezésre.

Az emésztési folyamatok, a közbülső anyagcsere zavartalanságához az életfenntartó szintnél többre van szükség, így amikor a takarmányadag energiatartalmát növeljük, emeljük a fehérjetartalmat is, azonban a növelés mértéke 10-15%-kal kisebb legyen, mint amennyivel az energiatartalmat növeltük (*Schmidt, 2003*). A termelt izzadtság mennyisége jelentős lehet, ezért elsősorban ivóvíz- és konyhasó pótlásról kell gondoskodnunk (*Fekete, 1998*).

A naponta 1-3 órás igénybevételt könnyű, a 3-5 órás igénybevételt közepes, az 5-8 órás igénybevételt nehéz munkának tekintik.

100 kg testtömegre ajánlott adagok (sport- és kedvtelésből tartott lovak esetében) (Fekete, 1998):

Megnevezés	Könnyű munka	Közepes munka	Nehéz munka
Széna (kg)	1,5	1,25	1,0
Abrak (kg)	0,5	1,0	1,5

Versenylovak (ügető- és galoppló) és nagy teljesítményű sportlovak (ugró-, fogat- és díjló) takarmányozásában alapszabály, hogy mind az alutápláltságot, mind a túltápláltságot el kell kerülni.

Naponta legalább háromszor kell adni lótápot, reggel és délben kevés, este bőséges adag szénával. Ivóvíz és nyalósó folyamatosan álljon a lovak rendelkezésére. A napi takarmányadag 4-6 kg réti szénából, 2-8 kg abrakból (zab és/vagy kukorica), 1-5 kg lótápból, kevés búzakupából és 5-10 dkg ásványianyag- és vitamin-kiegészítőből álljon. A pihenőnapokon az abrakadag csökkentése, a szénadag növelése szükséges (Fekete, 1998).

Saját vizsgálatok

Tartás és takarmányozás a kancá- és csikóménesben

A kancaménesben a törzskancákat és a választás előtt álló csikókat (66 törzskanca és a csikók), a csikóménesben a választott csikókat találjuk 3 éves korukig, amíg be nem kerülnek a központi telepre. Mindkét majorban megtalálható épület futóistálló. A kancaménes épülete L alakú (1. ábra), 10,42 m széles, 4 m magas, 145,65 m (L alak hosszabb szára) + 39,45 m (L alak rövidebb szára) hosszú. Az L alak rövidebb szárának fele le van választva, itt tárolják a zabot és a kukoricát. Egy állatra kb. 14 m² terület és 57 m³ légtér jut. Az almozás búzaszalmával történik (2. ábra). Májusig naponta frissítik az almot, 2*2 bála mennyiségű szalmát juttatnak a futóistálló területére. Évente háromszor almoznak ki a lovak alól: ősszel, januárban és májusban. A májusi almozás után szalmát nem tesznek a lovak alá, az istálló alom nélkül van őszig, a talaj döngölt föld.

A futóistállóban négy bokszt találhatók, egy a próbamén szálláshelye, amelynek segítségével az ivarzó, visszaivarzó kancák kiválasztása történik, a másik háromban az előrehaladottan vemhes, vagy frissen ellett kancák számára van.

A melléképületben további hat bokszt találhatók hasonló céllal, valamint a kezelő rész 3 termékenyítőkalodával (3. ábra). A termékenyítőkalodák nemcsak a termékenyítésekhez használatosak, de megkönnyítik a szükséges állatorvosi kezelések elvégzését is.

1. ábra: A futóistálló épülete a kancaménesben
Figure 1. The building of the runner stable in the mare stud
Forrás/Source: www.mezohegyes.hu

2. ábra: A futóistálló belülről (Fotó: Galló)
Figure 2. The runner stable seen from within

**3. ábra: Kalodák a termékenyítésekhez és
kezelésekhez (Fotó: Galló)**

Figure 3. Stocks for inseminations and medical treatments

A kancákat ősszel két csoportra osztják a könnyebb kezelhetőség érdekében. Minden reggel a kancákat és a csikókat lekötik a takarmányozáshoz. A lekötés idő- és munkaigényes, azonban ellenőrizhető, hogy melyik ló hagyja ott esetleg a takarmányát. Az abrakadagot a futóistálló hosszanti falai mentén található vályúba kapják, ahonnan kényelmesen elfogyaszthatják. Az abrakból a csikók is csipegethetnek, ezzel kezdenek hozzászokni az abraktakarmányhoz. A csikókat szintén lekötik anyjuk mellé, így azok jobban hozzászoknak az emberhez, ami megkönnyíti későbbi kezelésüket. A csikók hőmérsékletét két hetes koruktól minden nap nézik, egy esetleges megbetegedés korai felismerése életmentő lehet.

A lovak reggel kapnak abrakot és *Bábolna Mena LG* kiegészítő lótakarmányt, amely az energiabevitel mellett makro- és mikroelemeket, vitaminokat, aminosavakat és fehérjét tartalmaz. Széna tavasszal mind a futóistállóban, mind a karámban rendelkezésre áll. A futóistálló épületében szénát a futóistálló egész hosszában, középre rendezve a földre kapnak az állatok. Tavasszal, április közepén – időjárástól függően – kezdődik a lovak zöldtakarmányhoz szoktatása. A szoktatás alatt szénát a karámba is kapnak a lovak, azt a földről elfogyaszthatják, majd minden nap növekvő időtartammal engedik ki a lovakat a legelőre.

Itatás a futóistálló rövidebb falai mentén elhelyezett vályúból történik, valamint a karámban elhelyezett vályúból. Ezek feltöltése azok kiürülése után azonnal megtörténik, így mindig található a lovak előtt friss ivóvíz.

A kancák abrak- és tömegtakarmányt kapnak. Egyedi takarmányozás nincs, de különbséget tesznek a lovak között kondíció és igénybevétel szerint. A tömegtakarmány reggel lucernaszéna, délben és este fűszéna, esetleg zabszalma. A vemhesség végén lévő kancák naponta háromszor kapnak abraktakarmányt, amelynek összetétele: 2 kg roppantott zab, 2 kg roppantott kukorica és 1 kg lótáp. Ehhez még kiegészítésképpen télen élesztőt kapnak a lovak 2-3 g/ló/nap mennyiségben, valamint november, december és január hónapokban sárgarépat 1 kg/nap/ló mennyiségben. Az itatás vályús itatóból történik, amiben mindig friss víz áll a lovak rendelkezésére. Az abraketetés lekötött rendszerben történik.

A választás a csikók fél éves korában történik. Általában 15-20 csikót választanak alkalmanként. A választott csikók ad libitum kapnak szénát kb. 1 éves korukig, amikor is tavasszal már elkezdődhet a legeltetés. A csikóménésben a kancacsikókat két csoportra osztják, az egyik csoportban vannak az 1, a másik csoportban a 2-3 évesek, a ménscsikók szintén két csoportban vannak hasonlóan a kancacsikókhoz. A takarmányozás során itt is rendszeres a lekötés, heti 2-3 alkalommal, de inkább gyakrabban kötik le a csikókat. Abraktakarmányt naponta kétszer kapnak, reggel és délután, szénát télen kétszer, nyáron egyszer, mellette legeltetés van.

Az almozás hasonlóképpen történik, mint a kancaménésben, azzal a különbséggel, hogy nyárra valamennyi alom marad a csikók alatt.

Tartás és takarmányozás a központi istállóban

A központi istállóban (4. és 5. ábra) a boxok két sorban helyezkednek el, a boxok közötti folyosó szélessége közel 2,70 m. Az istállófolyosó anyaga 10x10 cm-es fakocka. A boxok nagyméretűek, a lovak kényelmesen elférnek bennük. Alapterületük kb. 15 m². A boxajtó szélessége 1,25 m, magassága 2,10 m, továbbá két részből áll, alsó fele 1,15 m magas, anyaga keményfa, a felső 0,95 m magas és rácsos. A boxok közötti elválasztó fal alul keményfa, felül rácsos kivitelű, így a lovak láthatják egymást, érintkezhetnek egymással. Ebben az épületben 31 boksza és 20 állás található, az állások 7,5 m²-esek, a lovak kényelmesen le tudnak feküdni. Az elválasztófal anyaga alul keményfa, felül rácsos kivitelű. A fal magassága 1,70 m a lovak fejénél és 1,50 m a folyosó felé eső részén. Mind a boxok, mind az állások talaja döngölt agyag, az alomanyag búzaszalma, illetve faforgács. Almozás általában kétnaponta történik, trágyázás naponta kétszer, az állásokban tartott lovak esetén folyamatos a trágyaeltávolítás. Az épület mindkét hosszanti oldalán 2-2, valamint mindkét végén egy nagyméretű ajtó található, amelyek nyáron nyitva vannak, ez szolgálja az épület megfelelő szellőzését. Télen az egyik főajtó van nyitva, a többi zárva tartják. Az épületben két mosó található, ahol a lovakat le lehet mosni. A talaja beton.

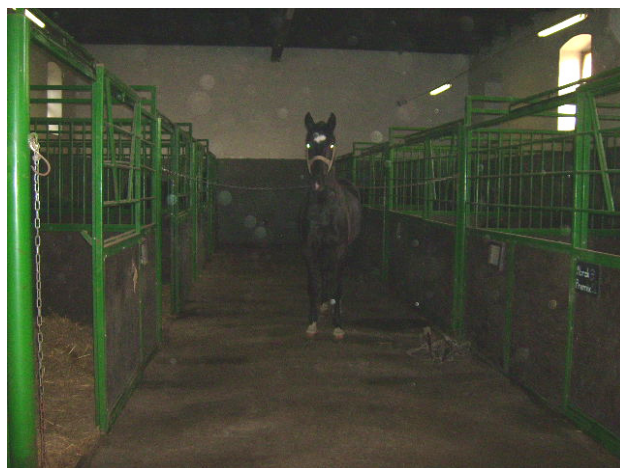

4. ábra: A központi istálló épülete
Figure 4. The building of the central stable
Forrás/Source: www.mamkft.hu

5. ábra: A központi istálló belülről
Figure 5. The central stable from within
Forrás/Source: www.mamkft.hu

Az oldalsó épületben (6. ábra) 15 ló helyezhető el. A boxok 13,5 m²-esek, szintén 2 sorban helyezkednek el, a sorok közötti folyosó 3,0 m, anyaga beton. 2 nagy ajtó található ebben az istállóépületben, egymással szemben, az ajtók oldalra gurulós kivitelben készültek. A boxok talaja az istálló egyik részében beton, a másikban döngölt agyag. Ebben az épületben is található egy mosó a lovak lemosása céljából.

6. ábra: A melléképület belső kialakítása (Fotó: Galló)
Figure 6. The inner forming of the outbuilding

A telephez természetesen kovácsműhely is tartozik, ahol a lovakat rendszeresen körmölik, illetve patkolják.

Az épület előtt egy nagyméretű 50 m x 50 m-es pálya áll a lovasok rendelkezésre (7. ábra), ahol a lovak kiképzése és edzése folyik, továbbá 5 kisebb méretű körkarám, ahová váltva helyezik ki a lovakat, hogy azok mozoghassanak, levegőzhessenek. A lovaspálya talaja nagyrészt homokos, így a vizet aránylag gyorsan beszívja.

7. ábra: Az istálló előtti lovaspálya (Fotó: Galló)

Figure 7. The rider course before the central stable

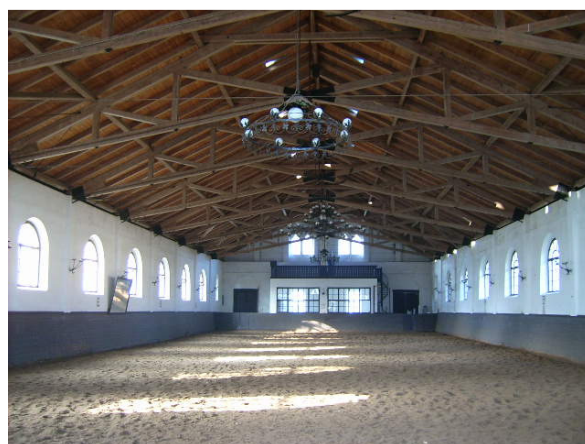
A téli hónapokban és esős időben folytatott munka a 60 m x 40 m-es fedeles lovardában történik (8. és 9. ábra). A fedeles lovarda talaja homokos.

8. ábra: A fedeles lovarda

Figure 8. The covered riding centre

Forrás/Source: www.mamkft.hu

9. ábra: A fedeles lovarda belülről

Figure 9. The covered riding centre seen from within

Forrás/Source: www.mamkft.hu

A központi istállóban jórészt az aktívan sportoló ugró- illetve fogatlovak állnak. A lovakat naponta 3-szor etetik, reggel 6-kor, déli 12-kor és este 6-kor. Minden ló boxára ki van függesztve az etetendő abraktakarmány mennyisége, általában 3 fándli (kb. 1,5 kg) áztatott és roppantott zabot kapnak etetésenként, de ez a kondíciótól és a munkavégzés nehézségétől függ. Az abraktakarmány nyáron zab, télen zab és kukorica. Az abraktakarmányba keverten vitamin- és ásványi anyag kiegészítésként premixet kapnak az állatok. A rendszeresen versenyben lévő lovak Havens granulátumot kapnak az abrak mellé 0,5-1 kg körüli mennyiségben fejenként, amely magas energia- és vitamintartalommal rendelkezik. A verseny előtti, közbeni és utáni napokban Havens prémium energiatápot kapnak a sportlovak, amely szintén magas vitamintartalommal rendelkezik. Mindkét típusú kiegészítő granulátum az energia- és vitaminbevitel mellett gondoskodik a megfelelő makro- és mikroelem kiegészítésről. Az abraktakarmány mellé rétiszenát kapnak 4 kg körüli mennyiségben alkalmanként, az istállóban álló néhány csikós kanca lucernaszénát kap. A boxokba és az állásokba felszerelt önitatók révén a lovak akkor isznak, amikor nekik jólesik. Nyalósó minden ló számára biztosított. Az abrakot vörös márványból készített és a falra erősített abrakoló csészébe kapják (10. ábra), ahonnan kényelmesen elfogyaszthatják azt. A szénát az állások esetén a lovak fejéhez a földre, boxok esetében a bokszt ajtaja melletti egyik sarokba, szintén a földre juttatják.

10. ábra: Vörös márvány abrakoló csésze (Fotó: Galló)

Figure 10. Fodder trough made by red marble

Idomítás

Az idomítómunka a lovak három éves korában kezdődik, amikor bekerülnek a csikóménésből a központi telepre. Az idomítómunka a futószárazással indul, majd a lovakra voltige-hevedert tesznek és rugalmas kikötőszárat. Így megtanulja a támaszkodást és hozzá szokik a hevederhez. Néhány nap múlva a nyeret is felteszik a lóra, majd fokozatosan hozzá szoktatják a lovas súlyához, ezután elkezdik az utasítások megtanítására. Ennek ideje a ló tanulékonyságától, vérmérsékletétől függően több-kevesebb időt vesz igénybe. Az alapok elsajátítása után a kívánt sportcélra idomítják a lovakat, ez sportlovak esetében a díjugratás, nóniuszok esetében főként a fogatmunka. Az idomítás befejeztével a lovak versenybe kerülnek. Sportlovak esetében minden hétköznapi edzik a lovakat, amely edzés egy-másfél órás alkalmanként. Az edzés a bemelegítéssel kezdődik, majd következik a tényleges ugrómunka, a végén a lovak lejárata, pihenő szakasz. Az edzésbe nemcsak a versenyre felkészítés tartozik bele, ez még az idomítómunka folytatása, finomítás.

Nóniuszok esetében a futószárazás kap inkább szerepet, ennek segítségével minden nap edzik azokat a lovakat is, amelyeket aznap nem fogatolnak. Az edzések révén minden ló mindenkor felkészülten megy a versenyekre, akár a díjugrató-, akár a fogatsportot nézzük.

Következtetés

A szakirodalmi adatokat összehasonlítva a Mezőhegyesen alkalmazott tartástechnológiával, megállapítható, hogy a Mezőhegyesi Állami Ménésben folytatott tartási és takarmányozási módszerek megfelelnek a kívánalmaknak. A lovak kényelmes, megfelelően szellős és világos elhelyezése biztosított mindkét ménésben és a központi istállóban egyaránt. A kancaménésben folytatott szakszerű takarmányozás és gondoskodás, valamint a csikóménésben folytatott megfelelő takarmányozás és a mozgás révén a központi istállóba egészséges, kellő fejlettségű csikók kerülnek. A központi istálló állás- és boxméretei az ajánlott méreteket meghaladják, megfelelnek az animal welfare elvárásainak. A leírtak bizonyítják, hogy a több mint 200 éve épült épület minden vonatkozásában megfelel még a mai követelményeknek is.

Utószó

Az 1784-ben Csekonics József kapitány által kiválasztott helyszín megfelelő voltát bizonyítja, hogy a Mezőhegyesen folytatott lótenyésztés több mint 220 éve szolgálja a magyar lótenyésztést, amely időszakban 4 lófajtát tenyésztettek ki, a gidrán, a nóniuszt, a furioso north-start és a mezőhegyesi sportlovat. 1958-ban a gidrán ménes a Dalmandi Állami Gazdaságba került.

A nóniusz-állomány nagyobb részét a Hortobágyra vitték, a furioso north-star ménes pedig részben a Kiskunsági, részben a Nagykunsági Állami Gazdaságba került. Jelenleg 2 fajta található meg a ménesben, egy nóniusz törzstenyészet és a mezőhegyesi sportló. A nóniusz többnyire a fogatsportban használt fajta, Mezőhegyesen Papp János igen sikeresen versenyzik velük. A magyar sportló fajtát 1984-ben ismerték el önálló lófajtvá. Galló és mtsai (2008) szerint a mezőhegyesi sportló teljesítménye jelenleg növekvő tendenciát mutat, bár az 1984 és 1994 közötti igen magas teljesítményeket nem érik el. A jelenlegi növekvő tendencia köszönhető a kiemelkedő kancacsaládoknak és a hozzáértésnek, ami korábban is és még most is jellemző.

Az épületek állagmegóvása fontos feladat egy ilyen nagy múlttal rendelkező történelmi ménesben (11. és 12. ábra). A központi istállóban a 20 állásból 8, a boxok esetében 31 boxból 4 nem volt használható az épület alátámasztása miatt. 2008. szeptemberében elkezdődtek a felújítási munkálatok, amik várhatóan 2008. végére befejeződnek és a központi istálló ismét teljes hosszában a lovak rendelkezésére áll.

11. ábra: A központi istálló jelenlegi állapota
(Fotó: Galló)

Figure 11. The present state of the central stable

12. ábra: A központi istálló külső fala
(Fotó: Galló)

Figure 12. The outer wall of the central stable

Irodalomjegyzék

- Bodó I. – Hecker W.* (1998): Lótenyésztők kézikönyve, Mezőgazda kiadó, Budapest, pp. 250-257.
- Bozsik N.* (1985): Mezőhegyes lótenyésztésének története, Mezőhegyesi Mezőgazdasági Kombinát, pp. 13.
- Fekete S.* (1998): A ló takarmányozása (In: Lótenyésztők kézikönyve, szerk.: Bodó I. és Hecker W.), Mezőgazda kiadó, Budapest, pp. 264-273.
- Galló J. – Hausenblasz J. – Pap I.* (2008): A mezőhegyesi sportlovak teljesítmény-változásának vizsgálata a versenyeredmények alapján, I. Gödöllői Állattenyésztési Tudományos Napok Konferencia, 2008. április 11-12.
- Hecker W. – Csizmadia L.* (2000): Lovardák, istállók tervezése, építése, Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 137
- Kovácsy B. – Monostori K.* (1892): A ló és tenyésztése, Magyar Királyi Gazdaság Tanintézeti Könyvkereskedése, Kassa, pp. 544.
- Schmidt J.* (szerk.) (2003): A takarmányozás alapjai, Mezőgazda Kiadó, Budapest, pp. 227-228.
- Szabó Sz. – Bartos Á.* (2006): A ló tartás állatvédelmi kérdései, tartástechnológia hatása a lovak jóllétére, Animal welfare, etológia és tartástechnológia, Vol. 2, Issue 2, 82-96.
- www.mamkft.hu (4, 5, 8, 9. kép)
- www.mezohegyes.hu (1. kép)